

MADEN DURUMUMUZ :

TÜRKİYE MADENCİLİĞİNİN 1951 YILI BİLÂNÇOSU

TÜRKİYE madenciliğinin son senelerdeki inkişafını izaha girişmeden evvel, bizi yakından ilgilendirmesi bakımından Dünya yeraltı servetleri ve endüstrisi ekonomisinin son durumunu gözden geçirmeyi faydalı buluyoruz:

Dünya yeraltı servetleri ve endüstri istihsal durumunu gözden geçirdiğimizde 1951 senesinin altın ve gümüş hariç, her sahada muazzam ilerlemeler kayıt ettiğini görürüz. Harp sonrası istihsalâtında bazı branşlarda yer yer düşüklükler görülmüş ise de, Kore silâhli ihtilâfının yarattığı durum, bütün hür milletler maden endüstrilerinde bir alarm işareti olmuş, her memleket kendi istihsal ve işletme kapasitesini iç ve dış yatırımlarla en yüksek seviyeye çıkarabilmek için elde mevcut bütün imkânları kullanmak mecburiyetinde kalmıştır.

Amerika Birleşik Devletlerinde hâlen gerek dahilde, ve gerekse hariçte esas (base) metaller istihsalinin genişletilmesi, bunlardan stoklar yapılması ve bu metallerin nihaî istimleri üzerindeki araştırmalara dair gösterdiği gayretler ve yatırdığı paralar hakkında bir fikir edinmek için, tek bir korporasyonun yalnız titanium üzerindeki araştırmalara senede 100 milyon \$ sarf ettiğine işaret etmek kâfidir.

Son senelerde büyük bir hızla artan Dünya yeraltı servetleri ve en-

düstri istihsalâtı 1951 senesinde şimdiye kadar erişilemeyen seviyeye vâsıl olmuştur. Bunlardan Dünya Taşkömürü istihsalâtı 1.51 milyar tonla (1950 1.42 milyar ton) en ileride yürümektedir. Bu miktarın 530 milyon tonunu (1950: 496 milyon ton) Amerika Birleşik Devletleri, 583 milyon tonunu ise (1950, 557 milyon ton) Avrupa devletleri (Sovyet Rusya hariç) istihsal etmektedir. Buna rağmen bugün Batı Avrupa kömür sıkıntısı çekmektedir. Yatırımların yarattığı sanayi inkişafının ihtiyaç gösterdiği kömürün temini için Batı-Avrupa, A. B. Devletlerinden kömür ithaline mecbur kalmıştır. Bu durum görünüşe göre, daha uzun seneler devanı edecektir. Kömür sarfiyatının sebeplerinden biri de çelik istihsalindeki artış olmuştur. Durmadan yükselen Dünya çelik istihsalı, 1951 de 210 milyon tonu bulmuştur. 1929 da 121 milyon tonluk istihsal ile o zamanın en yüksek kapasitesine vâsıl olmuş bulunan Dünya çelik endüstrisi, büsbütün başka iktisadî şartlar altında hiç bir kriz emaresi göstermeden ham madde tedariki imkânlarının hepsinden azamî derecede istifade etmek suretiyle, şimdiye kadar elde edilen çelik istihsalini geride bırakmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri bu istihsalin % 46 sını ve Avrupa ise 1/3 ünü temin etmektedir. Her ne kadar bu mik-

tarın % 26 sı Batı Avrupa devletlerine isabet etmekte ise de, son iki seneden beri A. B. Devletlerinin Dünya çelik pazarlarından yavaş yavaş elini çekmesi, Batı Avrupa'dan, Dünya pazarlarına ham çelik ihracatını hızlandırmış ve binnetice Avrupa hurda - demir stoklarını eritmiştir. Ham çelik ihracatını devam ettirmek için Batı Avrupa, çelik istihsalinde azalan hurda demir yerine fazla demir cevheri kullanmış ve bu suretle de kömür sarfiyatı yükselmiştir. Dünya demir cevheri istihsalı 1950 de 240 milyon ton iken 1951 de 300 milyon tona çıkmıştır.

1951 senesinin en başta gelen istihallerinden biri de petroldür. 1951 senesi dünya petrol istihsalı, 594 milyon tonu bulmuştur. Bu istihsalde Amerika Birleşik Devletleri 209 milyon tonla başta gelmektedir. Bunu 114,5 milyon tonla Lâtin Amerika, 97,5 milyon tonla Orta - doğu, 49,8 milyon tonla Doğu Avrupa (Sovyet Rusya 42.4 milyon ton) takip etmektedir. Batı Avrupa'nın petrol istihsalı de, her ne kadar bir artış kaydetmiş ise de, 2.5 milyon tonu geçmemektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin bu muazzam petrol istihsalı öyle bir tempo ile ilerlemektedir ki, 1951 senesinde yapılan 44.000 sondajdan istikşaf sondajı olarak 15,000 i eksilen petrol rezervelerinin ancak muhafazasına yaramış, yeni rezervler ilâve edilememiştir.

Bundan dolayıdır ki, Batı - Yarım-küresinde petrol kıtlığının önüne geçmek için, A; B. D., Meksika, Kanada ve Venezüella'nın 1956 senesine kadar petrol istihsalinin 104 milyon ton artırılması ve bunun içinde A. B. D.'nin senede 50.000 sondaj yapması, Avrupa ve Uzak Doğuya yapılan 20 milyon tonluk A. B. D. ihracatının, İran'da istihsal tekrar başlayıncaya kadar, büyük ölçüde kısılması teklif edilmektedir,

Türkiye, son seneler Dünya politik durumunun doğurduğu bu büyük istihaller ve ihtiyaçlar çağında, elinde mevcut ve son zamanlar zarfında yeni yeni yarattığı imkân ve vasıtalarıyla memleket ekonomisini kalkındırmak, kendi ihtiyacını teminden başka, ihracatını arttırmak suretiyle vatandaş hayat standardını yükseltmek yolunda sarsılmaz bir azimle yürümektedir. Bilhassa son iki sene zarfında memleketin bütün istihsal sahalarında müşahede olunan artış, bu yöndeki çalışmaların bir delili olduğu kadar «*Büyük ve münferit sermayelerin birleşerek iş sahasına dökülmeye başladıklarını* göstermesi dolayısıyla de yeni bir ekonomik gelişmenin başlangıcı olarak kabul edilebilir.

Taş kömürü istihsalâtımız, 1950'de 4.36 milyon ton iken, 1951 de 4.73 milyon tona çıkmıştır. Linyit kömürleri 1951 istihsalı, hususî ve devlet işletmelerinde kaydedilen artışlarla beraber, 1.26 milyon tonu bulmuştur. Bakır istihsalı, (İşletmeye yeni açılan Murgul hariç), 1950'de 11.700 ton iken 1951 de 14.180 tona çıkmıştır. Krom cevheri, devlet ve hususi işletmeler 1951 istihsalı yekûnu 619.400 ton (1950 422.800) olup, bunun 475.000 tonu imrar edilmiştir. Kükürt istihsalimiz 1950 de 6.000 ton iken 1951 de 7.400 tonu bulmuştur.

Demir işleyen sanayimizin durumu da gün geçtikçe inkişaf etmektedir. Pik demir istihsalı 1952 de 71.700 ton (1950: 59.300 ton), çelik istihsalı 1951'de 135.400 ton (1950: 90.786 ton), haddehane mamulleri 105.500 ton (1950: 78.500 ton) u bulmuştur.

Petrollarımıza gelince: Çalışmalarımız henüz istikşaf ve ihzarat devresindedir. Fakat istikbal için büyük imkânlar vaad etmektedir.

Son iki sene zarfında bütün maden istihsalâtımızda görülen artıştan, «*yer-altı servetlerimizden daha geniş ölçüde*

faydalanmasını teşvik yolunda ittihaz edilen tedbirlerin müsbet netice verdiği ve hususî teşebbüs erbabının madencilğe karşı gün geçtikçe daha büyük bir alâka gösterdikleri anlaşılmaktadır.

Maden ihracatımız 1951 senesinde 80.37 milyon (1950: 41.6 milyon) Türk Lirasına bağli olmuş ve 1952 senesinin ilk 6 ayında ihracatımız 47.3 milyon lira tutmuştur.

Gerek istihsaldeki artış ve gerekse muamelesi intaç edilen 2.000 arama ruhsatnamesi, 280 işletme ve 178 imtiyaz talebinden başka ayrıca 17.000 arama ruhsatnamesi, 125 işletme ve 300 imtiyaz talebinin mevcut olması gibi, vatandaşın madencilğe verdiği ehemmiyeti, Türkiye maden ekonomisinde başlayan inkişafın mes'ut seyrini, bariz bir surette göstermesi itibariyle büyük önemi haizdir.